ประโยค ป.ธ. ๕
แปล มคธเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙

๑. เอวํ ขนฺติยุตฺโต ปุคฺคโล อิสิอาทีหิ ปสํสิโต โหติ ฯ ตสฺมา อตฺตโน กุทฺธสฺส น ปฏิกุชฺฌิตพฺพํ ฯ กุทฺธสฺส ปฏิกุชฺฌนฺโต หิ ปาปิโย โหติ ฯ เตนาห สกฺโก

ตสฺเสว เตน ปาปิโย โย กุทฺธํ ปฏิกุชฺฌติ
กุทฺธํ อปฺปฏิกุชฺฌนฺโต สงฺคามํ เชติ ทุชฺชยนฺติ ฯ

ตตฺถ ตสฺเสว เตน ปาปิโยติ เตน โกเธน ตสฺเสว ปุคฺคลสฺส ปาปกตรสฺส โย กุทฺธํ ปฏิกุชฺฌตีติ สกฺกสํยุตฺตวณฺณนา ฯ

ตสฺมา อกฺขนฺติยา โทสํ สมฺปสฺสนฺเตน อธิวาสนกฺขนฺติยํ จาตพฺพํ ฯ ตตฺถฏฺฐิโตเยว หิ โสรตาทีนามํ ลาภี โหติ ฯ อยมตฺโถ เวเทหิกาวตฺถุนา ทีเปตพฺโพ ฯ

อตีเต กิร สาวตฺถิยํ เวเทหิกา นาม คหปตานี อโหสิ โสรตา นิวาตา อุปสนฺตา ฯ ตสฺสา เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคญฺฉิ โสรตา เวเทหิกา นิวาตา เวเทหิกา อุปสนฺตา เวเทหิกาติ ฯ ตสฺสา ปน กาฬี นาม เอกา ทาสี อโหสิ ทกฺขา อนลสา สุสังวิหิตกมฺมนฺตา ฯ สา กินฺนุ โข เม อยฺยา สนฺตํ โกปํ น ปาตุกโรติ อุทาหุ อสนฺตํ ยนฺนูนาหํ อยฺยํ วีมํเสยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา ทิวา อุฏฺฐาสิ ฯ เช กาฬิ กึ ทิวา อุฏฺฐาสิ กินฺเต อผาสุ อตฺถีติ ฯ นตฺถยฺเย เม กิญฺจิ อผาสูติ ฯ อเร ยทิ เต กิญฺจิ อผาสุกํ นตฺถิ กสฺมา ปาปทาสิ ทิวา อุฏฺฐาสีติ กุปิตา อนตฺตมนา ภกุฏึ อกาสิ ฯ อถ กาฬิ อยฺยาย เม อชฺฌตฺตํ สนฺโตเยว โกโป โน อสนฺโต ยนฺนูนาหํ ภิยฺโยโส มตฺตาย วีมํเสยฺยนฺติ ปุนทิวเส ทิวาตรํ อุฏฺฐาสิ ฯ เวเทหิกา อติกุชฺฌิตฺวา อคฺคผสฺสูจึ คเหตฺวา สีเส ปหารํ อทาสิ ฯ สีสํ ภิชฺชิ ฯ กาฬิ ภินฺนสีสา คลนฺตโลหิตา ปฏิวิสฺสกานํ อุชฺฌาเปสิ ปสฺสถยฺเย

โสรตาย กมฺมํ ปสฺสถยฺเย นิวาตาย กมฺมํ ปสฺสถยฺเย อุปสนฺตาย กมฺมนฺติ ฯ ตโต ปเรน เวเทหิกาย เอวํ ปาปโก กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคญฺฉิ จณฺฑี เวเทหิกา อนิวาตา วเทหิกา อนุปสนฺตา เวเทหิกาติ ฯ

๒. อิติ ยตฺตกา คุณา ตโต ทฺวิคุณา โทสา อุปฺปชฺชึสุ ฯ คุณา นาม สณิกํ สณิกํ อาคจฺฉนฺติ ฯ โทสา เอกทิวเสเนว ปตฺถฏา โหนฺติ ฯ ภควาปิ ภิกฺขูนํ อกฺขนฺติยา โทสํ ทสฺเสตฺวา ขนฺติยํ นิโยเชตุกาโม อิมํ อตีตํ อาหริตฺวา ปุเนวมาห เอวเมว โข ภิกฺขเว อิเธกจฺโจ ตาวเทว โสรตโสรโต โหติ นิวาตนิวาโต โหติ อุปสนฺตุปสนฺโต โหติ ยาว ตํ อมนาปา วจนปถา ผุสนฺติ ยโต จ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อมนาปา วจนปถา ผุสนฺติ อถ ภิกฺขุ โสรโตติ เวทิตพฺโพ นิวาโตติ เวทิตพฺโพ อุปสนฺโตติ เวทิตพฺโพติ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕
แปล มคธเป็นไทย

๑. บุคคลผู้ประกอบด้วยขันติ ย่อมเป็นผู้อันฤษีเป็นต้นสรรเสริญแล้วด้วยอาการ อย่างนี้ ฯ เพราะฉะนั้น บุคคลไม่ควรโกรธตอบต่อผู้โกรธตน ฯ เพราะว่า บุคคลผู้โกรธตอบ ต่อผู้โกรธ ย่อมเป็นคนเลวกว่า ฯ เพราะเหตุนั้น ท้าวสักกะ จึงตรัสว่า

ผู้ใดโกรธตอบผู้โกรธ ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ลามก
กว่าผู้โกรธก่อนนั้นนั่นแล เพราะความโกรธนั้น
ผู้ไม่โกรธตอบบุคคลผู้โกรธ ย่อมชนะสงคราม
อันชนะได้โดยยาก ฯ

อรรถกถาสักกสังยุตว่า บรรดาบทเหล่านั้น บาทคาถาว่า **ตสฺเสว เตน ปาปิโย** ความว่า ผู้ใด ย่อมโกรธตอบบุคคลผู้โกรธ ผู้นั้น พึงเป็นผู้ลามกกว่าบุคคล(ผู้โกรธก่อน)นั้นนั่นแล เพราะความโกรธนั้น ฯ

เพราะฉะนั้น บุคคลเมื่อเห็นโทษแห่งความไม่อดทน ควรตั้งอยู่ในอธิวาสนขันติ ฯ เพราะว่า ผู้ตั้งอยู่ในอธิวาสนขันตินั้นนั่นแล ย่อมเป็นผู้ได้ชื่อว่ามีความสงบเสงี่ยมเป็นต้น ฯ เนื้อความนี้ ควรแสดงด้วยเรื่องหญิงแม่เจ้าเรือนชื่อเวเทหิกา ฯ

ดังได้สดับมา ในอดีตกาล ในกรุงสาวัตถี ได้มีหญิงแม่เจ้าเรือนชื่อเวเทหิกา เป็นผู้สงบเสงี่ยม ถ่อมตน เรียบร้อย ฯ กิตติศัพท์อันงามของนางได้ฟุ้งขจรไปอย่างนี้ว่า นางเวเทหิกา เป็นผู้สงบเสงี่ยม นางเวเทหิกา เป็นผู้ถ่อมตน นางเวเทหิกา เป็นผู้เรียบร้อย ฯ ก็ นางได้มีทาสีคนหนึ่งชื่อ กาฬี เป็นหญิงขยันไม่เกียจคร้าน จัดแจงการงานดี ฯ นางทาสีนั้น คิดว่า แม่เจ้าของเรา ย่อมไม่ทำความโกรธซึ่งมีอยู่ให้ปรากฏหรือหนอ หรือว่าย่อมไม่ทำความโกรธที่ไม่มีอยู่ให้ปรากฏ ? ถ้ากระไร เราพึงทดลองแม่เจ้า ดังนี้แล้ว จึงลุกขึ้นในเวลา

สาย ฯ นางเวเทหิกา ถามว่า ชะ นางกาฬี ทำไม เจ้าจึงลุกขึ้นในเวลาสาย ? เจ้ามีความไม่สบายหรือ ? ฯ นางกาฬี ตอบว่า แม่เจ้า ดิฉันไม่มีความไม่สบายอะไร ฯ นางเวเทหิกา กล่าวว่า เว้ย ถ้าเจ้าไม่มีความไม่สบายอะไร อีทาสีชั่ว เพราะเหตุไร เจ้าจึงลุกขึ้นสายเล่า ? จึงโกรธไม่พอใจ ได้ทำหน้านิ่ว ฯ ทีนั้น นางกาฬี คิดว่า ความโกรธมีอยู่ ณ ภายในของแม่เจ้าของเราแท้ มิใช่ไม่มีอยู่ ถ้ากระไร เราพึงทดลองให้มากยิ่งขึ้นไป ในวันรุ่งขึ้น จึงลุกขึ้นสายกว่าเดิม ฯ นางเวเทหิกา ยิ่งโกรธหนักขึ้น คว้าเอากลอนประตู ตีที่ศีรษะ ฯ ศีรษะแตกแล้ว ฯ นางกาฬี มีศีรษะแตก มีโลหิตไหลอาบ จึงโพนทะนาแก่พวกหญิงผู้คุ้นเคยกันว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ขอพวกท่านจงดู การกระทำของหญิงผู้สงบเสงี่ยมเถิด แม่เจ้าทั้งหลาย ขอพวกท่านจงดูการกระทำของหญิงผู้ถ่อมตนเถิด แม่เจ้าทั้งหลาย ขอพวกท่านจงดูการกระทำของหญิงผู้เรียบร้อยเถิด ฯ ต่อจากนั้น กิตติศัพท์ อันชั่วของนางเวเทหิกา ก็ฟุ้งขจรไปอย่างนี้ว่า นางเวเทหิกา ดุร้าย นางเวเทหิกา ไม่ถ่อมตน นางเวเทหิกา ไม่เรียบร้อย ฯ

๒. คุณมีอยู่ประมาณเท่าใด โทษก็เกิดขึ้นทวีคูณกว่าคุณเท่านั้น ด้วยประการฉะนี้ ฯ ธรรมดาคุณทั้งหลาย ย่อมค่อย ๆ มา ฯ โทษ โดยวันเดียวเท่านั้น ก็ย่อมกระพือไปได้ ฯ แม้พระผู้มีพระภาคเจ้า มีพระประสงค์จะทรงแสดงโทษของความไม่อดทนแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว จึงทรงชักชวนไว้ในความอดทน ทรงนำอดีตนิทานนี้มาตรัสอีกเหมือนกันว่า อย่างนั้นนั่นแล ภิกษุทั้งหลาย คนบางคนในโลกนี้ ย่อมเป็นผู้สงบเสงี่ยมเจียมตัว ถ่อมตนนัก ถ่อมตนหนา เรียบร้อยนักเรียบร้อยหนา ตลอดเวลาที่ถ้อยคำอันไม่เป็นที่พอใจ (ยังไม่) กระทบเขา ภิกษุทั้งหลาย ในกาลใดแล ถ้อยคำอันไม่เป็นที่พอใจกระทบภิกษุ ในกาลนั้น ท่านทั้งหลายพึงทราบว่า ภิกษุเป็นผู้สงบเสงี่ยม พึงทราบว่า เป็นผู้ถ่อมตน พึงทราบว่า เป็นผู้เรียบร้อย ฯ

พระธรรมปริยัติโมลี อินฺทปญฺโญ วัดบพิตรพิมุข แปล
สนามหลวงแผนกบาลี ตรวจแก้.